

Bioloģiskā daudzveidība

Kas ir bioloģiskā daudzveidība?

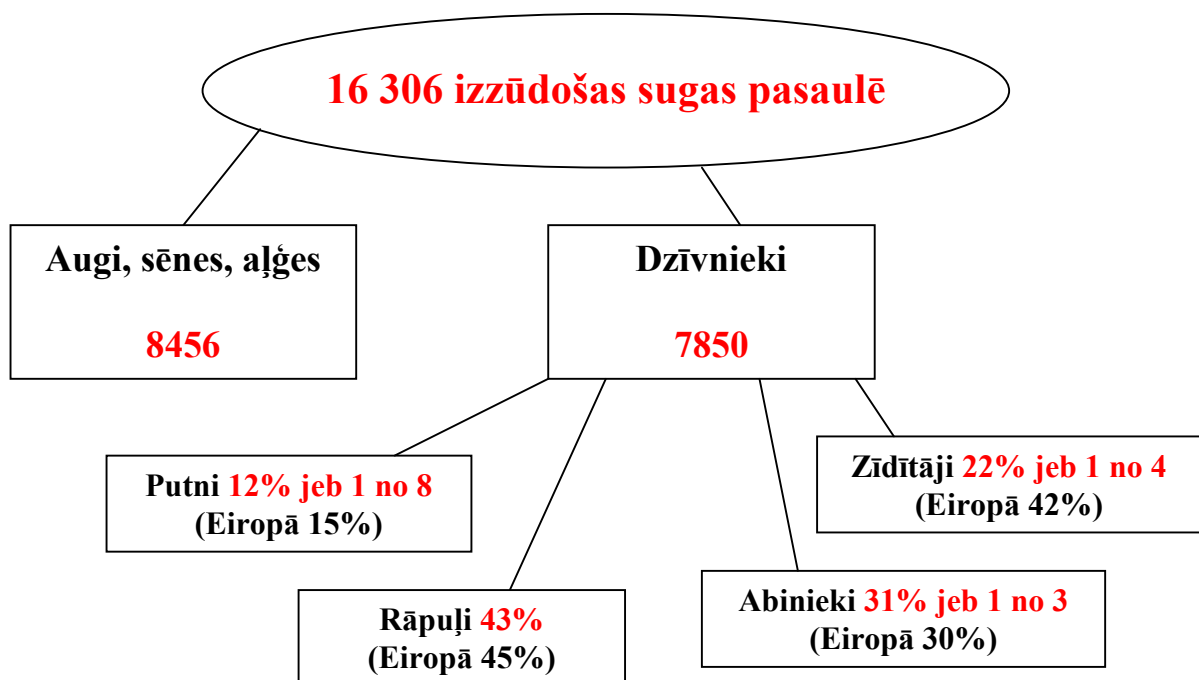
Bioloģiskā daudzveidība (angļu valodā - biological diversity, biodiversity) ir visu dzīvo būtņu - augu, dzīvnieku, sēņu un mikroorganismu dažādība visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās. Īsāk var teikt, ka biodaudzveidība ir dzīves daudzveidība visās tās izpausmes veidos.

Bioloģisko daudzveidību aplūko četros līmeņos:

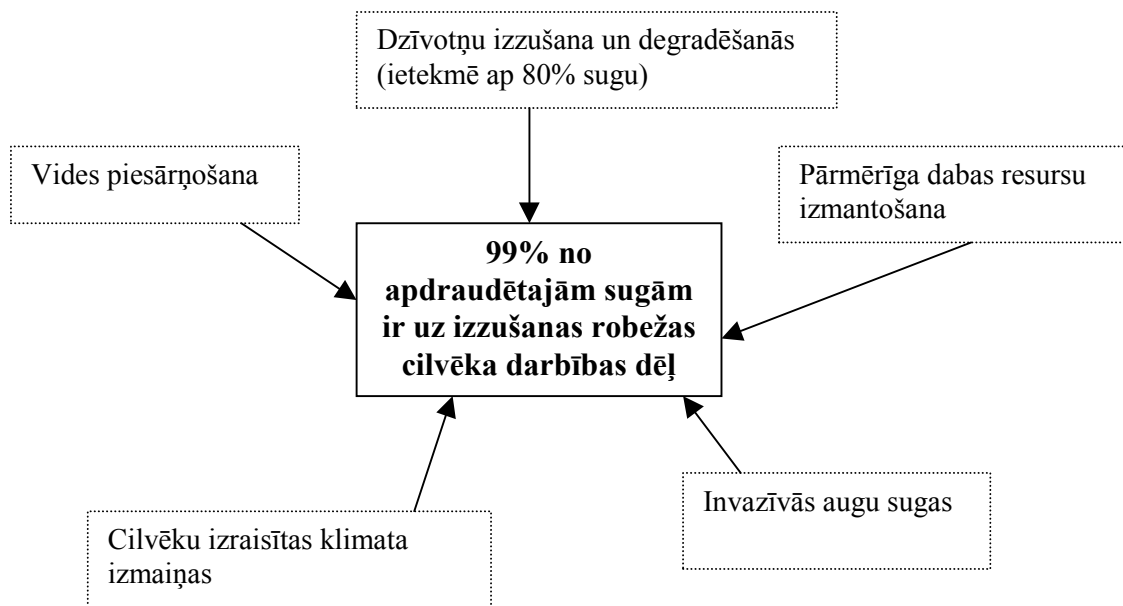
1. Ģenētiskā daudzveidība (ģēnu dažādība, ko satur augi, dzīvnieki, sēnes, mikroorganismi, un tā parādās vienas sugas robežās). Ietver arī augu un dzīvnieku šķirņu ģenētiskā materiāla saglabāšanu.
2. Sugu daudzveidība (sugu skaits, dažādība, tipiskums, retums).
3. Ekosistēmu daudzveidība (dažādas ekosistēmas).
4. Ainavu daudzveidība (dažādi ekosistēmu kompleksi).

Līdz ar cilvēku skaita palielināšanos, dabisko teritoriju izmantošanu, pārveidošanu un degradēšanu, būtiski samazinās bioloģiskā daudzveidība.

Cik daudz sugu ir apdraudētas?

Kas ir galvenie draudi?

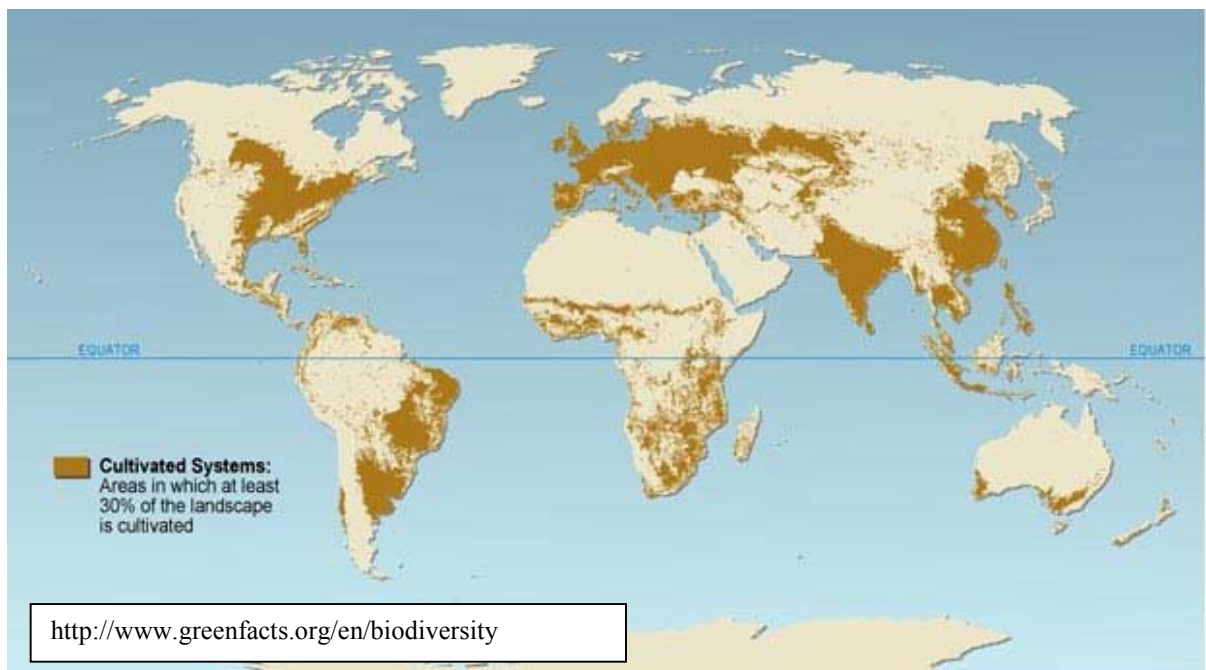

Iespējams, ka apdraudēts ir daudz vairāk sugu. Šodien kopējais zināmo sugu skaits ir ap 1,75 miljoniem, bet zinātnieki vērtē, ka reālais sugu skaits uz Zemes varētu būt ap 14 miljoniem.

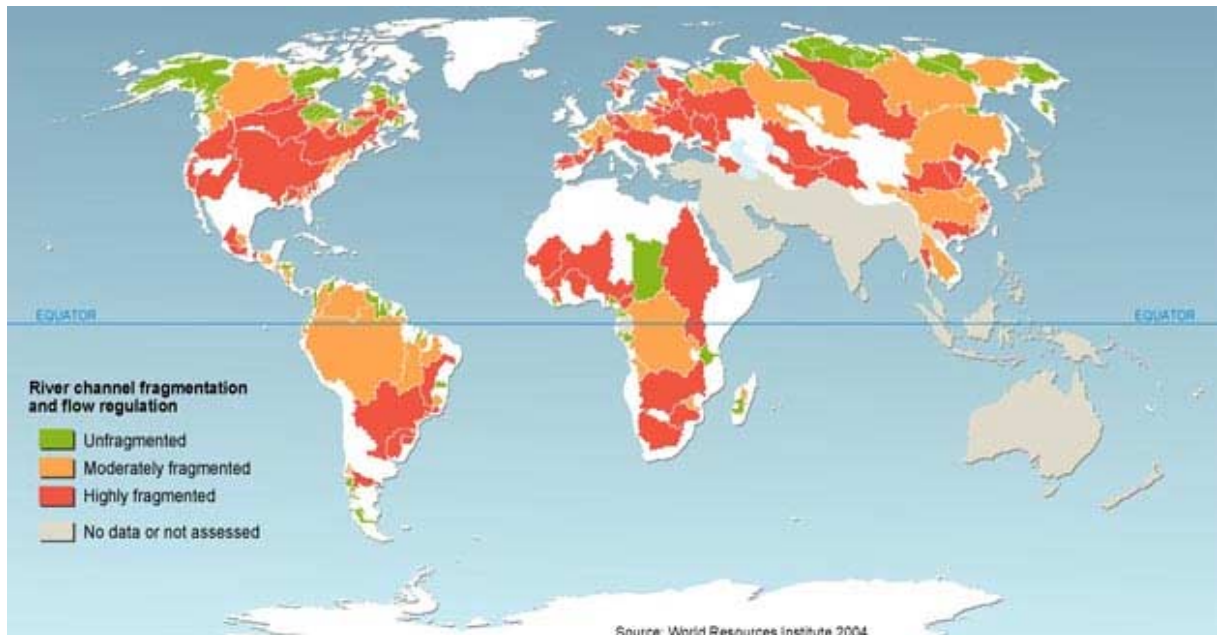
Piemēri par bioloģisko daudzveidību ietekmējošiem faktoriem.

1. Viens no bioloģiskās daudzveidības draudiem ir intensīvas lauksaimniecības pieaugums.

Attēlā: ar brūnu parādītas teritorijas, kurās vismaz 30% no ainavas ir kultivētas zemes.

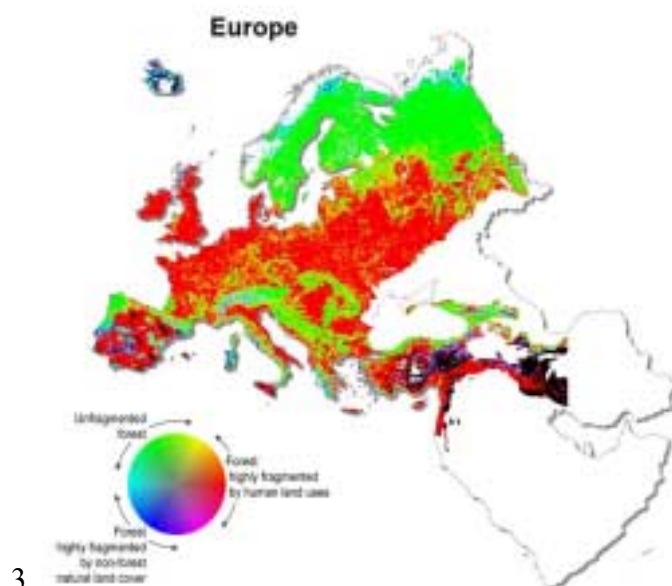

2. Upju fragmentācija, regulēšana ir viena no būtiskākajām ietekmēm, kas aptver lielu daļu Zemeslodes. Attēlā: ar zaļu – neregulētās upes; ar oranžu – daļēji regulētas upes; ar sarkanu – ļoti pārveidotas upes; ar pelēku – nav datu.

<http://www.greenfacts.org/en/biodiversity>

3. Mežu fragmentācija ir viens no galvenajiem draudiem Eiropas biodaudzveidībai.

Attēlā: ar sarkanu parādītas tās teritorijas, kurās ir ļoti sadrumstaloti meži

3. <http://www.greenfacts.org/en/biodiversity>

Kā saglabāt bioloģisko daudzveidību?

Apzinoties bioloģiskās daudzveidības nozīmi evolūcijā un biosfēras dzīvību uzturošo sistēmu saglabāšanā, kā arī apzinoties biodaudzveidības patieso vērtību un dzīvās dabas

sastāvdaļu ekoloģisko, ģenētisko, sabiedrisko, saimniecisko, zinātnisko, izglītojošo, kultūras, atpūtas un estētisko vērtību un saprotot bioloģiskās daudzveidības noplicināšanas straujo tempu, **1992. gadā Riodeženeiro 192 valstis parakstīja Konvenciju par bioloģisko daudzveidību.**

Šīs konvencijas uzdevumi, kas veicami saskaņā ar tajā ietvertajiem atbilstošajiem nosacījumiem, ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga un līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale (Konvencijas 1. pants). Vairumā konvencijas dalībvalstu ir izveidotas nacionālās stratēģijas, programmas un rīcības plāni. Šodien visā pasaulē uzmanība ir vērsta uz tā saucamo "2010 Biodaudzveidības mērķi". Tas nozīmē, ka valstis ir vienojušās līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Sakarā ar šo mērķi ir notikušas vairākas nozīmīgas tikšanās (Ņujorkā 2007.22.05., Briselē 2006.22.05., Kijevā 2003.23.05., Johannesburgā 2002.04.09. u.c.). Rezultātā ir vienošanās par septiņiem galvenajiem "soļiem" tuvākajos gados:

1. Sugām un ekosistēmām ir nepieciešama telpa, kur attīstīties un atjaunoties. Vismaz 10% no visiem ekosistēmu tipiem jābūt īpašā aizsardzībā, lai saglabātu dabu un dabiskas ainavas.
2. Lauksaimniecībai nevajadzētu apdraudēt sugu izdzīvošanu. Lai uzlabotu lauksaimniecisko zemju biodaudzveidību, jāsamazina pesticīdu un mēslojumu lietošana. Daudzās teritorijās derētu izmantot dabiskās (bioloģiskās) lauksaimniecības metodes.
3. Vairāk nekā 75% no visām zvejvietām ir pārzvejotas. Mencas, ātes un citas zivju sugas jau ir apdraudētas. Lai arī mūsu mazbērniem būtu zivis, nepieciešams līdzsvarot zivju resursu izmantošanu.
4. Ceļi, rūpnīcas un dzīvojamās mājas izposta un likvidē dzīvotnes augiem un dzīvniekiem. Ja pilsētu un lauku teritoriju attīstība turpināsies, ignorējot dabu, mums visapkārt dominēs betons un piesārņojums.
5. Klimata izmaiņas ir vislielākais izaicinājums cilvēku sabiedrībai. Mainoties apstākļiem, mainās arī ekosistēmas un dzīvotnes. Ir pienākums novērst klimata izmaiņas un pārlicināties, ka sugas var migrēt un pielāgoties jauniem apstākļiem.
6. Ja jūs "izraujat" sugu no tai tipiskās dzīvotnes, tad tā parasti iet bojā. Bet gadījumā ar svešajām agresīvajām sugām (invazīvajām sugām) ir citādāk: Tās plaukst un zeļ, izpostot vietējo floru un faunu. Ja jūs nezināt, kā lietas var iegrozties, invāzijas (svešu sugu ieviešana dabiskās ekosistēmās) samazināšana ir izšķiroša.
7. Bioloģiskā daudzveidība ir pamats līdzsvarotai attīstībai. Tās ekosistēmu pakalpojumi nodrošina bāzi visām ekonomiskām aktivitātēm. Tādejādi biodaudzveidību ir nepieciešams integrēt ikvienā politikas jomā. Pasākumi ietver jaunu tehnoloģiju attīstību un pielietošanu, biodaudzveidībai draudzīgu tirdzniecību un starptautiskus pārvaldes procesus.

Uzdevumi:

1. Raksturojiet, kāda ir bioloģiskā daudzveidība jūsu dzīvesvietā (mājas, skolas apkārtnē, ciemā, pagastā u.c.). Izmantojiet savus vērojumus, kartes un citu informāciju.
2. Novērtējiet, kāds ir šīs vietas dabiskums (cik apbūvēto, pārveidoto, uzarto teritoriju, cik dabisku vai daļēji dabisku mežu, pļavu, upju, ezeru, purvu vai kāpu).
3. Analizējiet, kādi ir un varētu būt galvenie draudi teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai.
4. Ko vajadzētu darīt, lai saglabātu vai atjaunotu "jūsu" teritorijas bioloģisko daudzveidību?
5. Uz dodiet sev jautājumu: "Ko es daru/varētu darīt šīs teritorijas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā/atjaunošanā?" un centieties uz to pēc iespējas konkrētāk atbildēt.

Literatūra

Znotiņa Vija. Bioloģiskā daudzveidība. <http://latvijas.daba.lv/daudzveidiba/#v6>.

<http://www.lva.gov.lv/daba/lat/index.htm>

<http://www.greenfacts.org/en/biodiversity/index.htm>

<http://www.countdown2010.net/?id=92>

http://www.iucn.org/themes/ssc/redlist2007/threatened_species_facts_2007.htm

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/04/27>

Hallanaro E-L., Pylvanainen M. 2001. Nature in Northern Europe. Nordic Council of Ministers. 350 p.